

**Šalies gyventojų įpročių, apimčių ir dažnumo
alkoholinius gėrimus įsigyti užsienio šalyse,
įvertinant pasienio prekybą, tyrimas**

TYRIMO SANTRAUKA

2020 m. liepa

Šalies gyventojų įpročių, apimčių ir dažnumo alkoholinius gėrimus įsigyti užsienio šalyse, įvertinant pasienio prekybą, tyrimo

IŠVADOS

- 2000-2012 metais statistinis ryšys tarp Lietuvos gyventojų pajamų didėjimo ir alkoholio vartojimo buvo teigiamas ir labai stiprus, o 2012-2018 metais gyventojų pajamos didėjo, tačiau alkoholio vartojimas mažėjo.
- Nevienareikšmė priklausomybė tarp gyventojų pajamų ir alkoholio vartojimo nėra specifinis Lietuvos bruožas. ES šalių duomenų (2014 metų) analizė rodo silpną neigiamą priklausomybę tarp gyventojų pajamų ir absoliutaus alkoholio vartojimo. Tikėtina, kad šiuolaikinės Europos bendruomenės geba riboti alkoholio vartojimą ne tik tada, kai alkoholio vartojimo augimui lubas nustato neturtingoms bendruomenėms būdingas pajamų trūkumas, bet ir tuomet, kai namų ūkio ar valstybės mastu vertinamos pajamos leidžia stipriai didinti absoliutaus alkoholio vartojimą.
- 2000-2018 metais Lietuvoje stebima vidutinio stiprumo statistinė priklausomybė ($R^2 = 0,3396$) tarp alkoholio kainų ir jo vartojimo kitimo. Žymiai stipresnis statistinis ryšys ($R^2 = 0,5002$) yra tarp santykinų alkoholio kainų (alkoholio kainų dinamikos nuokrypio nuo bendrojo kainų lygio dinamikos) ir vartojimo kitimo.
- Vertinant 28 ES šalių statistikos duomenis stebima silpna atvirkštinė priklausomybė tarp alkoholio kainų dydžio ir vartojimo lygio. Faktas, kad ryšys tarp nagrinėjamų kintamųjų, regionalizuojant tyrimą, sustiprėja, rodo alkoholio kontrolės politikos analizės regioninio pjūvio perspektyvumą.
- Alkoholio prieinamumo indekso (santykio tarp realiųjų disponuojamų pajamų indekso ir santykinų alkoholio kainų indeksų) ir alkoholio vartojimo priklausomybė yra nevienareikšmė. 2000-2009 metais alkoholio vartojimas Lietuvoje kito ta pačia linkme kaip ir jo prieinamumas, o 2010-2018 metais, prieinamumui gerėjant, alkoholio vartojimas mažėjo.
- Alkoholio pirkimas užsienyje yra viena iš alkoholio kainų didinimo šalyje pasekmių, bet šie pirkimai turi ribojančius veiksnius. Alkoholinius gėrimus užsienyje perkant dėl komercinės naudos būtina, kad dėl žemesnių alkoholio kainų gaunama nauda būtų ne mažesnė už kelionės bendruosius kaštus. Vien dėl alkoholio pirkimo važiuoti į Lenkiją komerciškai prasminga gyvenantiems iki 50 km. nuo sienos, o į Latviją, kurioje alkoholio kainos didesnės nei Lenkijoje – gyvenantiems ne toliau nei 40 km. nuo sienos. Jei alkoholis sudaro 50 procentų pirkinį užsienyje, tai komerciškai prasminga važiuoti apsipirkti į Lenkiją iki 175 km. atstumu nuo gyvenamosios vietos, į Latviją – iki 125 km. atstumu. Į šalis, neturinčias sausumos sienos su Lietuva, Lietuvos gyventojai specialiai alkoholio pirkti beveik nevažiuoja.

Kiekybinės reprezentatyvios Lietuvos ir tikslinių regionų gyventojų apklausos, atliktos 2019 metų rudenį, rezultatai.

- Tikėtina, kad Lietuvos gyventojai mano, jog alkoholio vartojimas bent jau nedidėja ir pritarę jo mažėjimo tendencijai.
- 2019 metais namų gamybos alkoholio vartojimas šiek tiek padidėjo. Apklausos duomenimis namų gamybos alkoholio dalis bendrajame alkoholio vartojime sudaro iki 4-6 procentų.
- Respondentų nuomone 2019 metais Lietuvoje surogatinio alkoholio vartojimas mažėjo. Visuomenės sveikatos požiūriu būtų labai gera tendencija, jei ji atitinka tikrovę.
- 56 procentai respondentų teigė praėjusiais metais lankęsi užsienio šalyse. Dažniausiai lankytos sausumos sieną su Lietuvą turinčios valstybės. Pasienio savivaldybių gyventojai lankęsi užsienyje apie 1,3 karto daugiau nei Lietuvos gyventojai vidutiniškai.
- Daugumos keliaujančiųjų pirkinį krepšelis susidėjo iš daugelio skirtingų prekių ir paslaugų. Alkoholio pirkę nurodė 52 procentai keliavusių į užsienį.

- 92 procentai užsienyje alkoholinių gėrimus pirkusių respondentų atsakė, kad pirko pravažiuodami (važiuodami kitais tikslais), o 23 procentai, – kad važiavo specialiai nusipirkti alkoholio. Atskirų Lietuvos rajonų savivaldybių gyventojų apklausos duomenys gerokai skiriasi nuo vidutinių duomenų, gautų apklausus visos Lietuvos gyventojus. Pasienio savivaldybių *gyventojų*, specialiai dėl alkoholio pirkimo *vykusių į užsienį*, dalis – *1,5-2,1 karto didesnė* nei ne pasienio savivaldybių.
- Specialiai dėl alkoholio pirkimo į užsienį važiuojantieji tai darė vidutiniškai 4,4 karto per metus.
- Apie 60 procentų pirkusiųjų alkoholio užsienyje teigė, kad alkoholiui užsienio šalyse išleido iki 60 eurų per metus. Šešiasdešimties eurų neviršijantys metiniai pirkimai, tikėtina, nėra komerciniai.
- Lenkija yra pagrindinė šalis alkoholio pirkimams užsienyje. Lenkijoje perkama 1,5 karto daugiau nei Latvijoje ir 3 kartus daugiau nei Baltarusijoje, Rusijoje. Respondentai teigė alkoholiniams gėrimams per metus vidutiniškai išleidžiantys 82,5 euro Latvijoje, 132,2 euro – Lenkijoje, 85,6 euro – Baltarusijoje.
- Teorinio modeliavimo rezultatus susieję su respondentų atsakymais matome, kad apie 75 procentai pirkusiųjų alkoholį užsienyje yra pasienio gyventojai arba asmenys, kurie pirko alkoholį būdami užsienyje kitais nei prekių pirkimo tikslais.
- Lenkija pirmauja pagal vienam perkančiajam tenkančią metinę alkoholio pirkimų apimtį, Rusija, Baltarusija – pagal vaistų ir / ar medicinos priemonių pirkimų apimtį.
- Užsienyje pirko alkoholio vartojimo aspektu Lietuvos gyventojus sąlyginai galima padalinti į 3 grupes:
  - 1) *į užsienį nevažiuoja ir / ar užsienyje pirko alkoholio nevartoja arba vartoja labai retai – apie 70 procentų šalies gyventojų;*
  - 2) *užsienyje jų pačių ar pažįstamų pirktą alkoholį vartoja, bet retai – apie 25 procentai šalies gyventojų;*
  - 3) *Užsienyje jų pačių ar pažįstamų pirktą alkoholį vartoja dažnai (importuotas alkoholis sudaro virš 30 procentų suvartoto alkoholio) – apie 5 procentai šalies gyventojų.*

Darant prielaidą, kad respondentų atranka kokybiškai reprezentuoja Lietuvos gyventojus, įvertinta Lietuvos gyventojų užsienyje atliekamų pirkimų bendroji apimtis. Alkoholinių gėrimų pirkimai užsienyje sudaro apie 9 procentus alkoholio pirkimų Lietuvoje.

Lietuvos gyventojų užsienio šalyse atliekamų pirkimų apimtys vertinimas, mln. Eur.

	Latvija	Lenkija	Rusija, Baltarusija	Kitos šalys	Viso
Alkoholiniai gėrimai	19,6	46,4	9,5	19,4	94,9
Vaistai ir / ar medicinos priemonės	6,7	19,3	10,0	10,0	46,0
Sveikatos priežiūros, sanatorinio gydymo paslaugos	7,0	3,9	7,7	15,6	34,2

Šaltinis. SEC skaičiavimai, atlikti remiantis apklausos duomenimis

Remiantis atliktos apklausos duomenimis buvo įvertinta, kad Lietuvos gyventojai, tikėtina, užsienyje įsigyja alkoholinių gėrimų (100 proc. alk.) - apie 1,03 litro / gyventojui arba apie 1,21 litro / vienam 15+ metų amžiaus gyventojui. Tikėtina nupirko alkoholio kiekio vertinimas įgalina suskaičiuoti dėl pirkimų užsienyje nesurinkto akcizo mokesčio kiekį:

- Stiprieji gėrimai 1,48 mln. litrų x 16,65 Eur = 24,642 mln. Eur;
- Vynas 0,52 mln. litrų x 14,97 Eur = 7,7844 mln. Eur;
- Alus 0,88 mln. litrų x 7,11 Eur = 6,2568 mln. Eur;
- Viso 38,6832 mln. Eur.